

би відмічено зниження площі листової поверхні відносно раннього строку на 8,3 %, у варіантах пізнього строку – на 14,4 %.

У середньому по фактору В, площа листової поверхні фенхелю звичайного досягала найвищого значення – 25,6 тис. м²/га при сівбі на глибину 2–3 см. На ділянках з глибиною загортання насіння 1–2 см відмічено зниження досліджуваного показника на 7,0 %. Поглиблення посівного шару до 3–4 та 4–5 см призвело до зменшення площі листової поверхні рослин на 3,5 та 8,6 %, відповідно.

Отже, найбільш сприятливі умови формування біометричних показників рослин фенхелю звичайного на темно-каштанових ґрунтах південного Степу України забезпечила взаємодія таких параметрів досліджуваних технологічних заходів: ранньовесняна сівба в третій декаді березня при настанні фізичної стиглості ґрунту, глибина загортання насіння 2–3 см.

УДК 633.1.17

Ночвіна О.В., Гринів С.М., Носуля А.М.

Український інститут експертизи сортів рослин, Україна

e-mail: elena.mikoljuk@gmail.com

АНАЛІЗ НАЦІОНАЛЬНИХ ТА СВІТОВИХ СОРТОВИХ РЕСУРСІВ СОРГО ЗВИЧАЙНОГО (ДВОКОЛЬОРОВОГО) (*SORGHUM BIKOLOR* L.)

Зміна клімату на території України в бік аридності спричинює і зміну орієнтирів у вирощуванні сільськогосподарських культур. Так, сільгоспвиробники все частіше надають перевагу посухостійким культурам, з оптимальною евантранспірацією та розвиненою кореневою системою. Саме такими, пристосованими і здатними формувати стійкі та економічно доцільні врожаї зерна, що дозволяють їх багатокторне використання, є сорти сорго зернового *Sorghum bicolor* L.

Культура на сьогодні входить до п'ятірки найпоширеніших на планеті зернових культур. За обсягами виробництва у світі, воно поступається лише пшениці, рису, кукурудзі та ячменю. На сьогодні США є найбільшим виробником цієї культури у світі, значні обсяги виробництва зосереджені і у Нігерії, Судані, Мексиці, Індії, Аргентині та Австралії. Найбільшими імпортерами цієї культури є Китай, Японія та Мексика.

За даними USDA у Європі основними країнами виробниками сорго у 2018 році були Франція біля 60 тис. га, Італія 44 тис. га, Україна 43 тис. га. Сорго також вирощують в Австрії, Іспанії, Румунії, Болгарії та Угорщині.

Загалом прогнозується, що у 2019 році світове споживання сорго зросте на 4 % до 60,4 млн за рахунок зростання частки культури в раціоні мешканців Африки та збільшення на 30 % використання сорго при виробництві етанолу в США.

Щодо сортового складу то, він варіює залежно від держави та континенту. Наприклад, у Мексиці зареєстровано 238 сортів сорго, у США 138 сортів, у Франції 78 сортів, Буркіна Фасо 16 сортів, у Нігерії 13 сортів, Ефіопії 9 сортів. У таких державах як Білорусь та Польща не зареєстровано жодного сорту сорго зернового *Sorghum bicolor* L.

В Україні спостерігається стабільна тенденція до збільшення сортового складу цієї культури. Якщо у 2001 році до Державного реєстру сортів рослин, придатних для поширення в Україні (далі – Реєстр сортів рослин) було внесено лише 18 сортів сорго зернового (*Sorghum bicolor* L.), у 2014 році 33 сорти, то у 2019 році 75 сортів. Але якщо у 2014 році з 33 сортів української селекції було 11 сортів української і 22 іноземної, то у 2019 році до Реєстру сортів рослин занесено лише 11 сортів вітчизняної селекції та аж 64 сорти іноземної. Серед іноземних заявників лідером по кількості сортів, унесених до Реєстру сортів рослин є Франція – 36 сортів, 17 сортів селекції США, 8 сортів селекції Австралії, 2 сорти походження Аргентини та італійської селекції.

Щодо методу створення, то більшість іноземних сортів є гібридами. Українські ж селекціонери надають перевагу створенню сортів.

Хоча сорго походить з Африки, завдяки роботі селекціонерів цю культуру вдалося пристосувати і до помірних широт. Рекомендованими зонами вирощування сорго в Україні є Степ – 41 сорт у Реєстрі сортів рослин, Степ і Лісостеп – 27 сортів, 7 сортів – Лісостеп. Результати досліджень Сарненської дослідної станції Інституту водних проблем і меліорації НААН України показали можливість вирощування певних сортів сорго також на Поліссі України.

Про збільшення значення культури сорго в сільському виробництві України може свідчити і те, що з 2017 року Державна служба статистики України виокремлює цю культуру в розрізі основних зернових культур.

Основними соргосіючими областями згідно з даними Державної служби статистики України є Черкаська – 6,7 тис. га, Кіровоградська – 6,0 тис., Миколаївська – 6,0 тис. га, Дніпропетровська – 5,6 тис. га, Херсонська – 4,8 тис. га. Північними областями, які висівали сорго у 2018 році були Київська область – 1,4 тис. га та Чернігівська – 0,3 тис. га.